

УДК: 94(477)

DOI: 10.33099/2707-1383-2022-43-1-148-160

Марія Срібна*кандидат історичних наук,**вчений секретар,**Національний музей історії України**(Київ, Україна)**ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1623-5114>**Електронна пошта: sribnamariya3@gmail.com*

ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПАТРІОТИЧНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ НА ПРИКЛАДІ ВИСТАВКОВИХ ПРОЄКТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

У статті показані виставки Національного музею історії України за останні декілька років, метою яких було вшанування пам'яті та сприяння популяризації будівничих незалежної України. Виставкові проєкти дали можливість відвідувачам ознайомитись з оригінальними меморіальними документально-речовими експонатами, що відображають життя та громадсько-політичну діяльність видатних діячів України. Також описано виставки «На захисті незалежності», яка була присвячена Збройним Силам України та «Народжена волею, стверджувана зброєю!», присвячена завершенню урочистостей з нагоди 100-річчя Української революції 1917–1921 рр. та вшануванню учасників Другого зимового походу армії УНР Проаналізована колекція Національного музею історії України. Завдяки виявленню та систематизації нових експонатів отримані дані, що дають змогу розширити знання з ряду суспільно-політичних, військових та культурних питань з новітньої історії України.

Ключові слова: *Національний музей історії України, виставка, Левко Лук'яненко, В'ячеслав Чорновіл, Збройні Сили України, меморіальна колекція, Акт проголошення незалежності України.*

Постановка проблеми. Схвалений Верховною Радою 24 серпня і підтверджений на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 р. Акт проголошення незалежності Украї-

ни став закономірним завершенням тривалого етапу національного державотворення, який розпочався проголошенням Четвертого Універсалу 22 січня 1918 р. Національна дер-

жавність стверджувалася в умовах постійної боротьби із зовнішньою агресією. Армія УНР, збройні сили періоду Гетьманату Скоропатського, УГА – ці військові формування силою зброї утверджували право народу на власну суверенність. Попри те, що наприкінці 1921 р. переважну більшість українських земель було окуповано російськими більшовиками, боротьба за ствердження державності не припинилося, а продовжилося в інших формах. Історичні факти свідчать, що у періоди історичних потрясінь сильно загострюється патріотичне почуття мас. У сучасній Україні цей час настав у 2014 р. після розв'язання РФ військових дій проти українського народу. З того часу на державному рівні приймаються різні Постанови та Концепції щодо розвитку національно-патріотичного виховання молоді України.

Розвиток нації значною мірою залежить від патріотизму громадян, який формується з раннього дитинства через засвоєння національних цінностей. Національний музей історії України зберігає унікальну історико-культурну та етнографічну спадщину українського народу, яка має колосальний потенціал для патріотично-виховної діяльності (Ковтанюк, Н. Г. & Строкова, Л. В. (ред.). 2009, 208 с.).

Мета дослідження полягає у показі та аналізі патріотичного виховання молоді України через виставкову діяльність Національного

музею історії України за останні декілька років.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 2014–2021 рр.

Наукова новизна конкретизується в таких положеннях: спроба комплексного дослідження патріотичного виховання молоді України через виставкову діяльність музею; до наукового обігу введені нові відомості про документально-речові матеріали з фондової колекції музею; показано комплектування колекції музею новими експонатами з військової тематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку музейної справи в Україні завжди перебували в полі зору науковців, які прагнули дослідити процес формування мережі державних музеїв, проаналізували їх роль у популяризації історії та культури країни. Передусім слід відзначити праці: О. Крук (Крук, О. І. 2000, 20 с.), Р. Маньковської (Маньковська, Р. В. 2000, 140 с.), О. Сом-Сердюкової (Сом-Сердюкова, О. М. 2005, с. 51–54). Науковці проаналізували місце та роль різних музеїв у суспільно-політичному, науковому та культурному житті України. Крім того розглянуто досягнення та прорахунки українського музейництва, показано роль музеїв у збереженні історико-культурної спадщини українського народу, а також запропоновано конкретні шляхи використання досвіду музейництва у формуванні сучасної музейної політики

України. Також варто згадати праці музейника та колишнього заступника директора з наукової роботи Національного музею історії України Н. Ковтанюк (Ковтанюк, Н. Г. 1999, 176 с.), яка проаналізувала досвід організації виставок та характеристику документально-речової колекції музею.

За останні декілька років з'явилася велика кількість наукових статей та повідомлень, які торкаються питання патріотичного виховання, національної безпеки та національних інтересів України (Єрохін, С. А., Осінчук, Ю. В. & Чугаєнко, Ю. О. (ред. колегія). 2016, 188 с.; Буряк, Л. І., Єрохін, С. А. & Єрмошенко, М. М. (ред. колегія). 2011, 404 с.; Висоцький, О. Ю. (ред.). 2017, 354 с.; Висоцький, О. Ю. (ред.). 2018, 290 с.; Висоцький, О. Ю. (ред.). 2019, 364 с.). Наукові праці присвячені найбільш значущим науковим проблемам безпеки в світі та Україні, окресленню перспектив їх вирішення, узагальненню досвіду досліджень у сфері безпеки та визначенню шляхів реалізації виваженого підходу до перебудови систем забезпечення безпеки з огляду на нові виклики сучасності та світові досягнення. Дослідження присвячені осмисленню стану та проблем сучасної освіти, науки та культури в Україні, визначенню дієвих заходів та оптимальних шляхів подолання негативних явищ в освітній та культурній сферах. Проте, незважаючи на таку велику кількість

різноманітних публікацій щодо формування патріотизму в культурно-освітньому просторі, й досі бракує наукових праць, де було б показано внесок музейної спільноти в даний процес.

Як бачимо, досліджувана наукова проблема за останні декілька років не була предметом спеціального комплексного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. 26 березня 2015 р. колегія Міністерства освіти та науки України на своєму засіданні ухвалила Концепцію національно-патріотичного виховання дітей та молоді, де зазначено, що «сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. У сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з забезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське та євроатлантичне співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокomпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави» (Концепція національно-па-

тріотичного виховання дітей та молоді. 2015).

Концепцією передбачено: удосконалення нормативно-правової бази патріотичного виховання молоді; діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері національно-патріотичного виховання; співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадським суспільством; інформаційне забезпечення національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Реалізація завдань передбачених Концепцією національно-патріотичного виховання має сформувати у молодого покоління розвинуту патріотичну свідомість і відповідальність, збереження та шанування національної пам'яті.

Долучився до втілення завдань Концепції і Національний музей історії України, в стінах якого за останні декілька років створювалися виставки, які показували шлях України до здобуття незалежності та досвіду її становлення на міжнародній арені; історію становлення українського війська як гаранта незалежності України; життєписи людей, які здійснили важливий внесок у розбудову незалежності та її збройного захисту. Зокрема, варто згадати документально-речові виставки, які відображали життя та громадсько-політичну діяльність одних із видатних діячів національно-визвольного руху др. пол. ХХ ст. та будівничих незалежної

України — Левка Лук'яненко та В'ячеслава Чорновола.

23 серпня 2018 р. в музеї відкрилася виставка до 27 річниці незалежності України «Левко Лук'яненко “З вірою в Незалежність України”». Дана назва вибрана не випадково, бо 24 серпня 2018 р. повинно було виповнитись 90 років Герою України, співзасновнику Української Гельсінської групи, автору Акту проголошення незалежності України Левку Лук'яненку, людині, яка українську національну ідею зробив головною справою свого життя. Для багатьох людей він був взірцем боротьби, стійкості та незламності. На виставці висвітлювалися усі етапи його життя: дитячі і юнацькі роки; перебування у таборах та в'язницях через свої проукраїнські погляди; політична та дипломатична діяльність, наукові роботи. Відвідувачі змогли побачити унікальні документально-речові матеріали: свідоцтво про народження; студентські конспекти; довідку МВС СРСР про те, що він відбував покарання з 12.12.1977 по 09.12.1987; протокол обшуку та вилучення у будинку Л. Лук'яненка та членів його родини від 23.01.1961 в с. Хрипівка; списки ув'язнених, учасників національно-демократичного руху 1960-х рр., які підпільно зберігав Л. Лук'яненко; посвідчення № 196 у Верховну Раду УРСР 1990–1995 рр.; листи у Верховну Раду Л. Лук'яненку від громадян України; протокол ЦВК з виборів Президента України про

реєстрацію кандидата у Президенти Л. Лук'яненка від 31 жовтня 1991 р. тощо.

Автори концепції виставки наукові співробітники відділу «Історія незалежної України» мали на меті показати не просте життя та надзвичайну силу духу людини, яка в 1950-х рр. зрозуміла, який треба шлях обирати та за що варто боротися. «Я перестав удавати з себе партійця. Арешт мене не лякав. Я не хотів давати москалям підставу казати, що вони вже розгромили УПА, розгромили УНР, і тепер Україна лягла на лопатки. Вирішив: продовжу нести блакитно-жовтий прапор боротьби. І якщо помру, знайдеться інший хлопець, який підніме той прапор і понесе далі. Поки Україна не стане незалежною» (Національний музей історії України. Диплом Левка Лук'яненка про закінчення Московського державного університету імені Ломоносова. 2018).

Вже у наступному році 25 березня в музеї було відкрито виставку «Лідер нації. В'ячеслав Чорновіл». Саме в той день виповнилося 20 років від дня трагічної загибелі одного з творців незалежної України — В. Чорновола (1937–1999 рр.). У зв'язку з цією пам'ятною датою та враховуючи унікальну меморіальну колекцією музею, наукові співробітники відділу «Історія незалежної України» створили виставку, присвячену цій постаті.

Представлені експонати дали можливість глибше пізнати й осмислити

життя неординарної особистості, що зуміла об'єднати національні сили в потужну організацію, якою став Народний Рух України, детальніше подивитися на історичний період, в який будувалась українська державність. Розглядаючи постать В. Чорновола на тлі епохи, було приділено увагу питанням ролі української політичної еліти в період загострення кризи радянської системи, значення діяльності лідерів національно-визвольного руху під час краху комуністичного режиму та у відновленні української державності.

На виставці експонувалися різноманітні документально-речові матеріали, які показували життя В. Чорновола. Зокрема, варто виділити: шкільні табелі за 5 та 8 класи; похвальні учнівські грамоти; атестат зрілості; студентський конспект; протокол засідання екзаменаційної комісії Київського державного педагогічного університету ім. Горького про прийом вступного екзамену до аспірантури з історії української радянської літератури 1965 р.; посвідчення про проходження практики на львівському телебаченні; поштові листівки, адресовані родині та сину під час ув'язнення; вирізки з газет зі авторства В. Чорновола; польова книжка із записами метеорологічних досліджень; мандат В. Чорновола про те, що він є делегатом спільного сесійного засідання Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської обласних Рад 16 лютого 1991 р.; посвідчення

В. Чорновола — співголови Народно-го Руху України 1992 р.; різноманітні фотографії; блокнот із його записами, 1999 р.; сорочка, в якій він загинув 25 березня 1999 р.; перепустка на траурну церемонію тощо.

Як бачимо, співробітники музею під час побудови виставки ставлять собі за мету вшанувати пам'ять та сприяти популяризації відомих діячів української історії. Дані постаті повинні стати прикладом для майбутніх поколінь українців, щоб світла пам'ять про них надихала на нові звершення.

Особливе місце у виставковій діяльності співробітників музею займає тематика бойових дій на Сході України. Впродовж 2014–2015 рр. в експозиції музею функціонували тимчасові виставки, які були присвячені окремим подіям російсько-українського збройного конфлікту. У грудні 2014 р. створена виставка «За Україну, За її волю» присвячена бійцям Київського козацького полку ім. Т. Шевченка, а з вересня по листопад 2015 р. в рамках «Мистецького бієнале» функціонувала музейна лабораторія, в експозиції якої були представлені артефакти, пов'язані з бойовими діями на Сході України. У просторі між сходами в музеї створена інсталяція із уламків від використаних снарядів, які ніби летять у бік Луганської та Донецької областей.

У 2015 р. була побудована виставка «Історії з війни», яка стала

незвичним проектом у експозиції музею. Вперше вітрини виставки було розміщено у середині інсталяції, що фактично створює зал у залі. Стіни новоствореного залу створено з чорних ниток, які перепліталися між собою та символізували трагічність подій сучасного періоду української історії. Головні акценти виставки розставлені навколо людських долі. Кожен відвідувач повинен був пройти крізь чорне павутиння інсталяції, для того, щоб продовжити свій шлях далі по експозиції музею. Всередині інсталяції були розміщені чорні куби, де знаходилися експонати, які пов'язані з тією чи іншою історією українського бійця. Центральним та найбільшим експонатом на виставці був прапор України. Синьо-жовтий стяг зшитий з двох полотен та скріплений звичайним металевим дротом бійцями 17-ого батальйону територіальної оборони Кіровоградської обл., який пізніше став частиною 57-ої мотопіхотної бригади Сухопутних військ України. Бійці бригади виконували завдання в населених пунктах: Щастя, Красноталівка, Станиця Луганська, Дебальцеве. З лютого 2015 р. бійці батальйону захищали місто Держинськ з напрямку Горлівки. Для підтримки бойового духу бійці встановили прапор України на териконі неподалік Держинська. Прапор вороги постійно обстрілювали, намагаючись збити та знищити. Наші бійці його латали та повертали на місце. Прапор з терикону на виставці був

символом незламності духу українських військових, а історія пов'язана з ним є тому підтвердженням.

Ще одна історія з виставки розповідає про загиблого Сергія Табалу, з позивним «Север». За коротке життя «Север» завжди дотримувався свого життєвого кредо «Для мене честь померти за Україну. Прикро, що за неї я можу померти лише один раз». Восени 2013 р. Сергій приїхав з рідних Сум в Київ на Майдан і пробув на ньому до кінця лютого 2014 р. З початком збройного конфлікту на Сході України Сергій вирішив піти добровольцем на фронт. Приєднався до Добровольчого українського корпусу «Правий сектор» і вирушив на передову — Донецький аеропорт. У вересні 2014 р. в ближньому бою в Донецькому терміналі він отримав поранення. Був направлений в госпіталь, але пробув там недовго і одразу після лікування вирушив на фронт. На виставці була представлена футболка, в якій він отримав поранення. Одним з найнебезпечніших місць під час боїв за аеропорт була оглядова вежа — вона мала стратегічне значення для наших бійців і тому ворог майже безперестанку обстрілював її з усіх видів озброєнь. 6 листопада ворожий снаряд влучив у вежу, внаслідок отримання осколкових поранень 18-річний «Север» загинув.

Наступна історія на виставці про 18-річного добровольця Ігоря Гольченка, який загинув у Широкіно. Коли розпочався збройний конфлікт,

Ігор без вагань вирішив, що піде захищати Україну. Поїздки на фронт відтермінував тільки юний вік Ігоря (навесні 2014 р. йому було лише 17 років). 18 жовтня 2014 р., через день після свого 18 річчя, хлопець записався до добровольчого полку «Азов». В грудні 2014 р. разом з побратимами вирушив у зону АТО. У зоні бойових дій він отримав позивний «Ернест», на честь свого улюбленого письменника Ернеста Хемінгуея. 14 лютого 2015 р. під час виконання бойового завдання Ігор загинув — мікроавтобус, в якому він знаходився, був обстріляний бойовиками. На виставці експонувалася військова куртка, в якій він загинув.

Висвітлені особисті історії зі збройного конфлікту представлені більше емоційною складовою, залишаючи на другому плані хронологічну та причинно-наслідкову сторону бойових дій. Нестандартний підхід та художнє оформлення робили виставковий проект цікавою у візуальному сприйнятті, концентрація на окремих людській долях дозволила подивитись на збройний конфлікт з усіх сторін різних особистостей.

У грудні 2019 р. до Дня Збройних Сил України (далі — ЗС України) була відкрита виставка «На захисті Незалежності», яка хронологічно показувала розбудову ЗС України від 1991 р. до сьогодення. Метою виставки було донести до відвідувачів, що ЗСУ забезпечують стримування збройної агресії проти

України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом. Враховуючи різновиди експонатів, було показано структуру ЗС України; приведення військ до Присяги на вірність народу України; Спілку офіцерів України та її вклад у відродженні ЗС України; участь України у миротворчих операціях тощо. Відвідувачі змогли побачити: ескіз Бойового Прапора Військово-Повітряних Сил України, автор — підполковник В. Воевода; звернення І З'їзду офіцерів — громадян України до Голови ВРУ Л. Кравчука; Статут Спілки офіцерів України, який прийнятий на І з'їзді СОУ 27–28 липня 1991 р.; звернення до військовослужбовців — громадян України ІІ З'їзду офіцерів України 3 листопада 1991 р.; лист до Міністерства оборони України, голові Спілки офіцерів України В. Мартиросяну від українців офіцерів авіації Північного флоту 27 листопада 1991 р.; табличка з Малим Державним Гербом України з прикордонного знаку № 123, який першим було встановлено на Державному кордоні України з Румунією 16 квітня 1992 р.; фото «Командуючий Прикордонних військ України генерал-полковник В. Губенко біля першого, офіційно встановленого прикордонного знаку № 123» у квітні 1992 р.; список офіцерів та прапорщиків, сержантів та солдат, які прийняли Присягу на вірність наро-

дові України при військовій частині № 70425; фото «Першою на вірність народу України присягнула військова частина 70425»; журнал протоколів засідань Спілки офіцерів України ВМС та знак «Командир підводного човна» Є. Лупакова тощо.

Наукові співробітники відділу «Історія незалежної України» під час побудови виставки використали принципи історизму, науковості, системності та послідовності подачі матеріалу. Саме це дозволило створити виставковий проект, який сприяв формуванню патріотизму у підростаючого покоління. Крім того у процесі роботи над побудовою виставки музейники використовували загальнонаукові та спеціальні історичні методи. Загальнонаукові методи дали змогу опрацювати фактичний матеріал та фонду колекцію музею пов'язану зі створенням і функціонуванням ЗС України. Метод системного аналізу використовувався при аналізі становища ЗС України напередодні російсько-українського збройного конфлікту. Структурний аналіз було використано під час показу структури ЗС України. Виставка «На захисті незалежності» отримала багато схвальних відгуків у відвідувачів та сприяла поповненню фондового зібрання новими експонатами, зокрема сучасною військовою амуніцією.

У 2021 р. з нагоди завершення урочистостей до 100-річчя Української революції 1917–1921 рр. та вшануванню учасників Другого зи-

мового походу армії УНР в стінах музею відкрилася виставка «Народжена волею, стверджувана зброєю!». Авторами наукової концепції виставкового проєкту є співробітники музею Богдан Скопненко та Олександр Хоменко. Творці виставки ставили за мету: окреслити світоглядні засади формування та боротьби українських збройних формувань у контексті нового етапу національного відродження періоду 1917–1921 рр.; створити якісне інформаційне наповнення з метою протистояння спробам спотворити історичну дійсність; донести до відвідувачів інформацію про роль військових формувань періоду 1917–1921 рр. у процесі національного державотворення.

Завдяки створенню продуманої виставкової експозиції, яка зосередила головну увагу відвідувачів на унікальних експонатах доби Української революції (срібний поховальний вінок для Українських Січових Стрільців. 1919 р.; Залізний хрест за Зимовий похід і бої. 1920 р.; прапор «Слава Вільній Україні» 1918 р.; альбом із автографами членів Всеукраїнської Ради військових депутатів та Українського генерального військового комітету. 1917 р.; кокарди та відзнаки українських військових формувань періоду 1917–1921 рр.; прапор Мошенського сільського козачого куреня оборони землі української. 1917 р.; знамено Українського Запорозького полку. 1917 р.; прапор церемоніальний сучасної 72-ої ок-

ремої механізованої бригади імені Чорних Запорозжців (копія)). Усе це завдяки поєднанню з якісним інформаційним наповненням відродило у суспільній свідомості пам'ять про національно-визвольну боротьбу 1917–1921 рр.

Співробітники музею прагнули виставкою «Народжена волею, стверджувана зброєю!» показати тяглість боротьби за незалежність через історичну ретроспективу Української революції 1917–1921 рр. до сучасного протистояння зі збройною агресією Російської Федерації.

Висновок. Таким чином, Національний музей історії України активно долучається до державних програм щодо розвитку патріотичного виховання та реалізує покладання на нього завдання через виставкову та науково-освітню діяльність (Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р. 2017; Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 р. № 932. 2020). Формування патріотизму в культурно-освітньому просторі відбувається через героїчні історії українців, які зробили свій внесок у розбудову та захист Української держави. Кожна історія особистості та знакової події показа-

ні через різні експонати, які наочно доповнюють розповідь екскурсовода або текстовий супроводжуючий матеріал. Наукові співробітники музею намагаються підкреслити незаперечну наукову цінність музейного предмету як прямого свідка історичних подій. Також однією із форм музей-

ної комунікації, спрямованої на залучення до діяльності музею наукової та освітянської аудиторії, є проведення різноманітних зустрічей з відомими постатями, творцями сучасної історії України. Дані зустрічі сприяють більш глибокому вивченню тієї чи іншої теми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Буряк, Л. І., Єрохін, С. А. & Єрмошенко, М. М. (ред. кол.). (2011). *20 років незалежності України: здобутки, втрати і стратегії майбутнього: матеріали XI науково-практичної конференції*. Київ: Національна академія управління, 404 с.

Висоцький, О. Ю. (наук. ред.). (2017). *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій. Матеріали всеукраїнської наукової конференції 24–25 листопада 2017 р.* Дніпро: СПД «Охотнік», 354 с.

Висоцький, О. Ю. (наук. ред.). (2018). *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали III всеукраїнської наукової конференції 30–31 березня 2018 р.* Дніпро: СПД «Охотнік», 290 с.

Висоцький, О. Ю. (наук. ред.). (2019). *Безпека в сучасному світі. Матеріали міжнародної наукової конференції 27–28 вересня 2019 р.* Дніпро: СПД «Охотнік», 364 с.

Єрохін, С. А., Осінчук, Ю. В. & Чугаєнко, Ю. О. (ред. кол.). (2016). *Патріотизм у системі сучасних суспільних цінностей: матеріали XV науково-практичної конференції*. Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 188 с.

Крук, О. І. (2000). *Розвиток музейної справи в Україні (кін. 1950-х — 1980-ті рр.)* (авто-реф. дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 — Історія України). Харків, 20 с.

Ковтанюк, Н. Г. (відп. ред.). (1999). *Національний музей історії України: його фундатори та колекції*: Тематичний збірник наукових праць; Національний музей історії України. Київ, 176 с.

Ковтанюк, Н. Г. & Строкова, Л. В. (ред.). (2009). *Національний музей історії України. Скарбниця історичної пам'яті*. Київ: Мистецтво, 208 с.

Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: Наказ Міністерства освіти та науки України від 26 березня 2015 р. № 641. (2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> [дата зверн.: 25.06.2021].

Маньковська, Р. В. (2000). *Музейництво в Україні*. НАН України. Ін-т історії України. Київ, 140 с.

Національний музей історії України. Диплом Левка Лук'яненка про закінчення Московського державного університету імені Ломоносова. (2018). URL: <https://nmiu.org/archive-exhibit/937-dyplom-levka-lukuyanenka> [дата зверн.: 01.06.2021].

Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 09 жовтня 2020 р. № 932. (2020). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-planu-dij-shchodo-realizaciyi-strategiyi-nacionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-20202025-roki-i091020-932> [дата зверн.: 10.06.2021].

Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2017–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2017 р. № 743-р. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2017> [дата зверн.: 10.06.2021].

Сом-Сердюкова, О. М. (2005). *Сучасний музей України: зміст — форма*. Магістеріум. Вип. 19, с. 51–54.

REFERENCES

Buriak, L. I., Yerokhin, S. A. & Yermoshenko, M. M. (red. kol.). (2011). *20 rokiv nezalezhnosti Ukrainy: zdobutky, vtraty i stratehii maibutnoho: materialy XI naukovo-praktychnoi konferentsii* [20 years of Ukraine's independence: gains, losses and strategies of the future: materials of the XI scientific-practical conference]. Kyiv: Natsionalna akademiia upravlinnia, 404 s. [in Ukrainian].

Vysotskyi, O. Yu. (nauk. red.). (2017). *Osvita i nauka v umovakh hlobalnykh transformatsii. Materialy vseukrainskoi naukovo konferentsii 24–25 lystopada 2017 r.* [Education and science in the minds of global transformation. Materials of the All-Ukrainian Scientific Conference] Dnipro: SPD “Okhotnik”, 354 s. [in Ukrainian].

Vysotskyi, O. Yu. (nauk. red.). (2018). *Ukraina v humanitarnykh i sotsialno-ekonomichnykh vymirakh. Materialy III vseukrainskoi naukovo konferentsii 30–31 bereznia 2018 r.* [Ukraine in the humanitarian and socio-economic dimensions. Proceedings of the III All-Ukrainian Scientific Conference]. Dnipro: SPD “Okhotnik”, 290 s. [in Ukrainian].

Vysotskyi, O. Yu. (nauk. red.). (2019). *Bezpeka v suchasnomu sviti. Materialy mizhnarodnoi naukovo konferentsii 27–28 veresnia 2019 r.* [Security in the modern world. Proceedings of the international scientific conference]. Dnipro: SPD “Okhotnik”, 364 s. [in Ukrainian].

Yerokhin, S. A., Osinchuk, Yu. V. & Chuhaienko, Yu. O. (red. kol.). (2016). *Patriotyzm u systemi suchasnykh suspilnykh tsinnosti: materialy XV naukovo-praktychnoi konferentsii* [Patriotism in the system of modern social values: materials of the XV scientific-practical conference]. Kyiv: VNZ “Natsionalna akademiia upravlinnia”, 188 s. [in Ukrainian].

Kruk, O. I. (2000). *Rozvytok muzeynoy spravy v Ukrainy (kin. 1950-h — 1980-ti rr.)* [The development of museums in Ukraine 1950–1980] (Extended abstract of Candidate's thesis). Kharkiv, 20 s. [in Ukrainian].

Kovtanyuk, N. G (Ed.). (1999). *Natsionalnuy muzey istorii Ukrainy: yogo fundatory ta kolektsii* [The National Museum of the history of Ukraine: founders and collections]. Tematychnyi zbirnyk naukovykh prats; Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy. Kyiv, 176 s. [in Ukrainian].

Kovtaniuk, N. H. & Strokova, L. V. (red.). (2009). *Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy. Skarbnytsia istorychnoi pamiaty* [National Museum of History of Ukraine. Treasury of historical memory]. Kyiv: Mystetstvo, 208 s. [in Ukrainian].

Kontseptsiiia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi [The concept of national-patriotic education of children and youth]: Nakaz Ministerstva osvity ta nauky Ukrainy 26 bereznia 2015 r. № 641. (2015). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text> [Accessed: 25.06.2021]. [in Ukrainian].

Mankovskaya, R. V. (2000). *Muzejnitstvo v Ukraini* [Activities of Ukraine museums]. Kyiv: NAN Ukrayiny. In-t istoriyi Ukrainy, 140 s. [in Ukrainian].

Natsionalnyi muzei istorii Ukrainy. Dypлом Levka Luk'ianenka pro zakinchennia Moskovskoho derzhavnoho universytetu imeni Lomonosova. (2018). [National Museum of History of Ukraine. Levko Lukyanenko's diploma from the Lomonosov Moscow State University]. URL: <https://nmiu.org/archive-exhibit/937-dypлом-levka-lukyanenka> [Accessed: 01.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia planu dii shchodo realizatsii Stratehii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia na 2020–2025 roky [On approval of the action plan for the implementation of the Strategy of national-patriotic education for 2020–2025]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09 zhovtnia 2020 r. № 932. (2020). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-dij-shchodo-realizatsiyi-strategiyi-natsionalno-patriotichnogo-vihovannya-na-20202025-roki-i091020-932> [Accessed: 10.06.2021]. [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia planu dii shchodo realizatsii Stratehii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei ta molodi na 2017–2020 roky [On approval of the action plan for the implementation of the Strategy of national-patriotic education of children and youth for 2017–2020]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 zhovtnia 2017 r. № 743-r. (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/743-2017> [Accessed: 10.06.2021]. [in Ukrainian].

Som-Serdykova, O. M. (2005). Sutchasnyi muzey Ukrainy: zmist — forma [Contemporary Museum in Ukraine: content — form]. *Magisterium*, № 19, s. 51–54. [in Ukrainian].

Mariya Sribna PhD

in History, Academic

Secretary,

National Museum of History of Ukraine

(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1623-5114>

RESEARCH OF THE ORGANIZATION OF THE PROCESS OF PATRIOTIC-EDUCATIONAL WORK ON THE EXAMPLE OF EXHIBITION PROJECTS OF THE NATIONAL MUSEUM OF HISTORY OF UKRAINE

The article shows the exhibitions of the National Museum of History of Ukraine over the past few years, the purpose of which was to honor the memory and promote the construction of independent Ukraine. The exhibition projects gave visitors the opportunity to get acquainted with the original memorial documentary and material exhibits that reflect the life and socio-political activities of prominent figures of Ukraine. The exhibition “In Defense of Independence”, which was dedicated to the Armed Forces of Ukraine and exhibition “Born of the will, being asserted by arms!”. The proclamation of Ukraine’s independence in August 1991 and the processes associated with the establishing of a new Ukrainian army immediately actualized the traditions of nation-building in 1917–1921 in the public sphere. The collection of the National Museum of History of Ukraine is analyzed. Thanks to the identification and systematization of new exhibits, data were obtained that allow to expand knowledge on a number of socio-political, military and cultural issues in the recent history of Ukraine. The museum is actively involved in state programs for the formation of patriotism in the cultural and educational space. One of the forms of museum communication aimed at attracting scientific and educational audience to the activities of the museum is to hold various meetings with famous figures, creators of modern Ukrainian history. These meetings contribute to deeper study of a topic. In addition, the museum’s researchers try to emphasize the undeniable scientific value of the museum object as a direct witness to historical events modern conditions, the Ukrainian state and its cultural and educational institutions are tasked with forming and implementing an effective state policy of national security and creating a system of protection of the national information space. An important role in the implementation of the promotion of truthful information are the exhibition projects of the National Museum of the History of Ukraine.

Key words: *National Museum of History of Ukraine, exhibition, Levko Lukyanenko, Vyacheslav Chornovil, Armed Forces of Ukraine, memorial collection, Act of Independence of Ukraine.*